

Cours de tibétain - groupe lecture - leçon 27

Le sūtra avec lecture analytique

༄༅། །རྒྱ་གར་སྐད་དུ། ལྷ་ག་མ་ཉི་མ་རྣམས་ལ་མེ་ཏུ་མི་དཔལ། བོད་སྐད་དུ། །བཅོམ་ལྷན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པའི་སྣང་
 སོ། །བཅོམ་ལྷན་འདས་མ་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ལ་སྤྲུག་འཚལ་ལོ། །སྤྲོ་བསམ་བརྗོད་མེད་ཤེས་རབ་པ་རོལ་མིན། །མ་
 སྐྱེས་མི་འགགས་ནམ་མཁའི་ངོ་བོ་ཉིད། སོ་སོ་རང་རིག་ཡེ་ཤེས་སྤྱོད་ཡུལ་བ། །དུས་གསུམ་རྒྱལ་བའི་ཡུམ་
 ལ་སྤྲུག་འཚལ་ལོ། ། །

[སྤྲོ་ + བསམ་ + བརྗོད་ + མེད་] [ཤེས་རབ་ + པ་རོལ་ + བྱིན།] [[མ་ + སྐྱེས་] [མི་ + འགགས་] [ནམ་
 མཁའ་ + འི་ + ངོ་བོ་ + ཉིད།] [སོ་སོ་ + རང་རིག་ + ཡེ་ཤེས་] [སྤྱོད་ཡུལ་ + བ།] [[དུས་ + གསུམ་]
 [རྒྱལ་བ་ + འི་ + ཡུམ་] + ལ་ [སྤྲུག་ + འཚལ་ + ལོ།]།

སྤྲོ་བསམ་བརྗོད་མེད་ non-expressible, pensable ou énonçable • ཤེས་རབ་ vertu de sagesse • པ་རོལ་མིན་
 transcendante • མ་སྐྱེས་ non-née • མི་འགགས་ non-limitée • ནམ་མཁའ་ espace • ངོ་བོ་ཉིད་ essence même • སོ་
 སོ་རང་རིག་ཡེ་ཤེས་ sagesse primordiale de sa propre conscience auto-connaissante • བསམ་གསུམ་
 d'expérimentation • དུས་གསུམ་ trois temps • རྒྱལ་བའི་ཡུམ་ mère des bouddhas • ལ་ à elle • སྤྲུག་འཚལ་ལོ་
 rendre hommage

འདི་སྐད་བདག་གིས་ཐོས་པ་དུས་གཅིག་ན། བཅོམ་ལྷན་འདས་རྒྱལ་བའི་ཁབ་བྱ་ཚོད་ལུང་བོའི་རི་ལ་དགོ་སྤོང་
 གི་དགོ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་དགོ་འདུན་ཆེན་པོ་དང་། །ཐབས་ཅིག་ཏུ་བཞུགས་ཏེ།
 དེའི་ཆེ་བཅོམ་ལྷན་འདས་ཐབ་མོ་སྤང་བ་ཞེས་བྱ་བའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་ཀྱི་ཉིང་དེ་འཛིན་ལ་སྤྲོ་བསམ་བར་བཞུགས་
 སོ། །

[འདི་ + སྐད་] [བདག་ + གིས་] > [ཐོས་པ་] [དུས་ + གཅིག་] + ན། བཅོམ་ལྷན་འདས་ + [རྒྱལ་བོ་ +
 འི་ + ཁབ་] བྱ་ཚོད་ [ལུང་བོ་ + འི་ + རི་] + ལ་ [དགོ་སྤོང་ + གི་ + དགོ་འདུན་ + ཆེན་པོ་] + དང་། {བྱང་
 ཆུབ་སེམས་དཔའ་ + འི་ + [དགོ་འདུན་ + ཆེན་པོ་]} + དང་། [[ཐབས་ + ཅིག་ཏུ་ + བཞུགས་] + ཏེ། [དེ་ +
 འི་ + ཆེ་] བཅོམ་ལྷན་འདས་ { [ཐབ་མོ་ + སྤང་བ་] + { [ཞེས་ + བྱ་བ་] + འི་ + ཆོས་} + ཀྱི་ + [རྣམ་
 གྲངས་ + ཀྱི་ + ཉིང་དེ་འཛིན་]} + ལ་ [སྤྲོ་བསམ་བར་ + ར་ + བཞུགས་ + སོ།]།

དེ་ནས་ ensuite • སངས་རྒྱལ་ Bouddha • གྲི་ génitif • མཐུ་ force, puissante • ས་ part. ergative | ཚེ་དང་ལྡན་པ་ vénérable • ལྷ་རིའི་བུ་ fils de Shari ས་ part. ergative | བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ bodhisattva • སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་ grand bodhisattva • འཕགས་པ་ noble • ལྷན་རས་གཟིགས་དབང་ལྷག་ puissant Tchenrézi • ལ་ part. oblique • འདི་རྒྱུད་ cette parole • ཅེས་ part. discours rapporté • ལྷས་ exprimer, énoncer མོ་ part. finale | རིགས་ཀྱི་བུ་ fils de noble famille | རིགས་ཀྱི་བུ་ fille de noble famille • འམ་ ou • རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་ fille de noble famille • གང་ལ་ལ་ qui que ce soit • ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ vertu de sagesse transcendante • ཟབ་མོ་ profonde • འི་ génitif • ལྷོད་པ་ expérimenter, jouir de • ལྷུད་པར་འདོད་པ་ souhaiter expérimenter ou jouir de (syntagme verbal) • དེས་ cela (agent) • ཇི་ལྟར་ de cette manière • བསྐྱབ་པར་བྱ་ s'entraîner, apprendre |

དེ་རྒྱུད་ཅེས་ལྷས་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ལྷག་གིས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་ལྷ་ར་དུ་ཉིའི་བུ་ལ་འདི་རྒྱུད་ཅེས་ལྷས་མོ། ལྷ་རིའི་བུ་རིགས་ཀྱི་བུ་འམ་རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ཟབ་མོའི་ལྷོད་པ་སྤྱད་པར་འདོད་པ་དེས་འདི་ལྟར་རྣམ་པར་བཟོ་བར་བྱ་སྟེ། ལུང་པོ་ལྷ་པོ་དེ་དག་ཀྱང་། རང་བཞིན་གྱིས་སྟོང་པར། |ཡང་དག་པར་རྗེས་སུ་བཟོའོ། |

[དེ་ + རྒྱུད་ + ཅེས་] [ལྷས་པ་ + དང་།] [བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་] [སེམས་དཔའ་ + ཚེན་པོ་] [འཕགས་པ་ + སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ལྷག་] + གིས་ > [ཚེ་དང་ལྡན་པ་] [ལྷ་ར་དུ་ཉིའི་བུ་] < ལ་ [འདི་རྒྱུད་ཅེས་] [ལྷས་ + མོ།] [ལྷ་རིའི་བུ་] [[རིགས་ཀྱི་བུ་+འམ་]] [རིགས་+ཀྱི་བུ་མོ་] [གང་ལ་ལ་] [ཤེས་རབ་+ཀྱི་+པ་རོལ་+ཏུ་+བྱིན་པ་] [ཟབ་མོའི་+ལྷོད་པ་] [སྤྱད་པར་+ར་+འདོད་པ་] དེས་ > [འདི་ལྟར་] [རྣམ་པར་+ར་+བཟོ་བར་+བྱ་] ཟེ། [ལུང་པོ་ + ལྷ་པོ་] [དེ་དག་ + ཀྱང་།] [རང་བཞིན་] གྱིས་ > [སྟོང་པར་] | [ཡང་དག་པར་] [རྗེས་སུ་+བཟོའོ།] |

དེ་ cette རྒྱུད་ parole ཅེས་ dite ལྷས་པ་ énoncée དང་ et | བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ bodhisattva སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་ grand bodhisattva འཕགས་པ་ ārya ལྷན་རས་གཟིགས་ Tchenrézi དབང་ལྷག་ puissant གིས་ qui ཚེ་དང་ལྡན་པ་ vénérable ལྷ་ར་དུ་ཉིའི་བུ་ fils de Shari ལ་ pour, vers, à འདི་རྒྱུད་ཅེས་ cette parole qui a été dite ལྷས་མོ་ a été énoncée | ལྷ་རིའི་བུ་ fils de Shari རིགས་ཀྱི་བུ་འམ་ fils de noble famille, ainsi རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་ fille de noble famille གང་ལ་ལ་ qui que ce soit ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ sagesse transcendante ཟབ་མོའི་ལྷོད་པ་ activité profonde ལྷུད་པར་འདོད་པ་ désirer expérimenter l'activité དེས་ celle-ci qui འདི་ལྟར་ de cette façon རྣམ་པར་ parfaitement བཟོ་བར་བྱ་ faire voir ཟེ། ལུང་པོ་ལྷ་པོ་ les cinq agrégats དེ་དག་ཀྱང་ eux aussi | རང་བཞིན་ naturellement གྱིས་ de cette façon (instrument) སྟོང་པར་ regarder cela | ཡང་དག་པར་ parfaitement རྗེས་སུ་བཟོའོ voir grandement | |

གཟུགས་སྟོང་པའོ། |སྟོང་པ་ཉིད་གཟུགས་མོ། |གཟུགས་ལས་སྟོང་པ་ཉིད་གཞན་མ་ཡིན། |སྟོང་པ་ལས་ཀྱང་གཟུགས་གཞན་མ་ཡིན་ནོ། |དེ་བཞིན་དུ་ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་བྱེད་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པ་རྣམས་སྟོང་པའོ།

[གཟུགས་སྟོང་པ་འོ།] [[སྟོང་པ་ཉིད་] + [གཟུགས་མོ།] [[གཟུགས་ + ལས་] [སྟོང་པ་ཉིད་] + [གཞན་ + མ་+ཡིན།] [[སྟོང་པ་ + ལས་] + ཀྱང་ [[གཟུགས་ + གཞན་ + [མ་+ཡིན་+ནོ།]] | [དེ་བཞིན་ + དུ་]

[ཚོར་བ་ + དང་]། [འདུ་ཤེས་ + དང་]། [འདུ་བྱེད་ + དང་]། {[ཚམ་པར་ + ཤེས་པ་] + རྣམས་} [སྣོང་
 བ་ལོ།

གཟུགས་ forme སྣོང་པོའོ vide། [སྣོང་པ་ཉིད་ vacuité གཟུགས་སོ་ forme། [གཟུགས་ forme ལས་ à partir སྣོང་པ་ཉིད་
 vacuité གཞན་ autre མ་ཡིན་ n'est pas། [སྣོང་པ་ vacuité ལས་ à partir ུང་ aussi གཟུགས་ forme གཞན་ autre མ་
 ཡིན་ n'est pas རོ། [དེ་བཞིན་དུ་ de la même manière ཚོར་བ་ sensation དང་ et། འདུ་ཤེས་ perception དང་ et།
 འདུ་བྱེད་ notion དང་ et། རྣམ་པར་ཤེས་པ་ conscience རྣམས་ pluriel སྣོང་པོའོ vide, vacuité།

ཤུ་རིའི་བྱ་དེ་ལྟར་ཚོས་ཐམས་ཅད་སྣོང་པ་ཉིད་དེ། མཚན་ཉིད་མེད་པ། མ་སྐྱེས་པ། མ་འགགས་པ། སྲི་མ་
 མེད་པ། སྲི་མ་དང་བྲལ་བ་མེད་པ། སྲི་བ་མེད་པ། གང་བ་མེད་པའོ། ཤུ་རིའི་བྱ་དེ་ལྟར་བས་ན། སྣོང་པ་
 ཉིད་ལ་གཟུགས་མེད། ཚོར་བ་མེད། འདུ་ཤེས་མེད། འདུ་བྱེད་རྣམས་མེད། རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད།
 མིག་མེད། རྩ་བ་མེད། ལྗང་མེད། ལྗེ་མེད། ལུས་མེད། ཡིད་མེད། གཟུགས་མེད། སྐྱ་མེད། སྲི་མེད།
 རོ་མེད། རེག་བྱ་མེད། ཚོས་མེད་དོ།

[ཤུ་རིའི་ + བྱ་] དེ་ལྟར་ [ཚོས་ + ཐམས་ཅད་] [སྣོང་པ་ + ཉིད་] དེ། [མཚན་ + ཉིད་] [མེད་ + པ།]
 [མ་སྐྱེས་+པ།] [མ་འགགས་+པ།] [སྲི་མ་+མེད་པ།] [སྲི་མ་+དང་+བྲལ་བ་+མེད་པ།] [སྲི་བ་+མེད་
 པ།] [གང་བ་+མེད་པའོ།] [ཤུ་རིའི་+བྱ་] [དེ་+ལྟར་+ས་+ན།] [སྣོང་པ་ཉིད་] < ལ་ [གཟུགས་+མེད།]
 [ཚོར་བ་+མེད།] [འདུ་ཤེས་+མེད།] [འདུ་བྱེད་+རྣམས་+མེད།] [རྣམ་པར་ཤེས་པ་+མེད།] [མིག་+མེད།]
 [རྩ་བ་+མེད།] [ལྗང་+མེད།] [ལྗེ་+མེད།] [ལུས་+མེད།] [ཡིད་+མེད།] [གཟུགས་+མེད།] [སྐྱ་+མེད།]
 [སྲི་+མེད།] [རོ་+མེད།] [རེག་བྱ་+མེད།] [ཚོས་+མེད་དོ།]

ཤུ་རིའི་བྱ་ fils de Shari, Śāradvatīputra དེ་ལྟར་ ainsi, de cette façon ཚོས་ཐམས་ཅད་ tous les phénomènes
 སྣོང་པ་ཉིད་ vacuité དེ་ cela། མཚན་ཉིད་ caractéristique མེད་པ་ il n'y a pas། མ་སྐྱེས་པ་ non-naissance། མ་འགགས་
 པ་ non-obstruction ། སྲི་མ་ impureté མེད་པ་ il n'y a pas། སྲི་མ་དང་བྲལ་བ་ sans impureté མེད་པ་ il n'y a pas།
 སྲི་བ་ diminution མེད་པ་ il n'y a pas། གང་བ་ augmentation མེད་པའོ་ il n'y a pas། ཤུ་རིའི་བྱ་ Śāradvatīputra
 དེ་ལྟར་ c'est pourquoi, de ce fait, considérant les choses ainsi ། སྣོང་པ་ཉིད་ལ་ en la vacuité གཟུགས་
 forme མེད་ il n'y a pas། ཚོར་བ་ sensation མེད་ il n'y a pas། འདུ་ཤེས་ perception, notion མེད་ il n'y a pas།
 འདུ་བྱེད་ formation karmique རྣམས་ pluriel མེད་ il n'y a pas། རྣམ་པར་ཤེས་པ་ consciences ordinaires མེད་ il
 n'y a pas། མིག་ oeil མེད་ il n'y a pas། རྩ་བ་ oreille མེད་ il n'y a pas། ལྗང་ nez མེད་ il n'y a pas། ལྗེ་ langue
 མེད་ il n'y a pas། ལུས་ corps མེད་ il n'y a pas། ཡིད་ mental མེད་ il n'y a pas། གཟུགས་ forme མེད་ il n'y a
 pas། སྐྱ་ sons མེད་ il n'y a pas། སྲི་ odeur མེད་ il n'y a pas། རོ་ goût, saveur མེད་ il n'y a pas། རེག་བྱ་
 expérience tactile, touché མེད་ il n'y a pas། ཚོས་ dharma, phénomène མེད་དོ་ il n'y a pas།

མིག་གི་ཁམས་མེད་པ་ནས། ཡིད་ཀྱི་ཁམས་མེད་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ།
 མ་རིག་པ་མེད། མ་རིག་པ་ཟད་པ་མེད་པ་ནས། རྩ་བའི་མེད། རྩ་བའི་ཟད་པའི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ། དེ་བཞིན་

དུ་སྐྱུག་བསྐྱེལ་བ་དང་། ཀུན་འབྱུང་བ་དང་། འགོག་པ་དང་། ལམ་མེད། ཡེ་ཤེས་མེད། རྩོལ་བ་མེད།
མ་རྩོལ་བ་ཡང་མེད་དོ།

{[མིག་+གི་+ཁམས་+མེད་པ་] + ཅས།} {[ཡིད་+གྱི་+ཁམས་] མེད་} {[ཡིད་+གྱི་+རྣམ་པར་ཤེས་པ་+འི་
+ཁམས་]+གྱི་+བར་དུ་} + ཡང་ [མེད་+དོ།] [མ་རིག་པ་+མེད།] {[མ་རིག་པ་+ཟད་པ་+མེད་པ་] + ཅས།}
ཆ་ཤི་+མེད། [ཆ་ཤི་+ཟད་པ་+འི་+བར་དུ་] + ཡང་ [མེད་+དོ།] [དེ་བཞིན་དུ་] [སྐྱུག་བསྐྱེལ་བ་+དང་།]
[ཀུན་འབྱུང་བ་+དང་།] [འགོག་པ་+དང་།] [ལམ་+མེད།] [ཡེ་ཤེས་+མེད།] [རྩོལ་བ་+མེད།] [མ་རྩོལ་
བ་+ཡང་] [མེད་+དོ།]

མིག་ oeil གི་ gén. ཁམས་ domaine མེད་པ་ il n'y a pas ཅས་ depuis། ཡིད་ mental གྱི་ gén. ཁམས་ domaine མེད་il
n'y a pas ཡིད་ mental གྱི་ gén. རྣམ་པར་ཤེས་པ་ conscience འི་ gén. ཁམས་ domaine གྱི་ gén. བར་དུ་ jusqu'à ཡང་
même si, encore, de plus མེད་ il n'y a pas དོ་ part. finale། མ་རིག་པ་ ignorance མེད་ il n'y a pas། མ་རིག་པ་
ignorance ཟད་པ་ épuisement མེད་པ་ il n'y a pas ཅས་ depuis། ཆ་ཤི་ vieillesse et mort མེད་ il n'y a pas། ཆ་
ཤི་ vieillesse et mort ཟད་པ་ épuisement འི་ gén. བར་དུ་ jusqu'à ཡང་ encore མེད་ il n'y a pas དོ་ part. finale།
དེ་བཞིན་དུ་ de cette façon སྐྱུག་བསྐྱེལ་བ་ souffrance དང་ et། ཀུན་འབྱུང་བ་ origine དང་ et། འགོག་པ་ cessation དང་
et། ལམ་ chemin མེད་ il n'y a pas། ཡེ་ཤེས་ sagesse མེད་ il n'y a pas། རྩོལ་བ་ obtention མེད་ il n'y a pas། མ་
རྩོལ་བ་ non-obtention ཡང་ de même མེད་ il n'y a pas དོ་ part. finale།

ལྡོ་རིའི་བྱ་དེ་ལྟ་བུ་སྐྱེན་པ་ན། བྱང་རྒྱུ་སེམས་དཔའ་རྣམས། རྩོལ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར། ཤེས་རབ་གྱི་པ་རོལ་ཏུ་
ཕྱིན་པ་ལ་བརྟེན་ཅིང་གནས་ཏེ། སེམས་ལ་སྐྱིབ་པ་མེད་ཅིང་སྐྱག་པ་མེད་དེ། ཕྱིན་ཅི་ལོག་ལས་ཤིན་ཏུ་འདས་
ནས། ལྷ་འཇག་ལས་འདས་པའི་མཐར་ཕྱིན་ཏོ། དུས་གསུམ་དུ་རྣམ་པར་བཞུགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་
ཡང་ཤེས་རབ་གྱི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས། ལྷ་ན་མེད་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་བྱང་རྒྱུ་ཏུ་
མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱས་སོ།

[ལྡོ་རིའི་+བྱ་] [དེ་ལྟ་བུ་+སྐྱེན་པ་] [བྱང་རྒྱུ་སེམས་དཔའ་+རྣམས།] [རྩོལ་བ་མེད་པ་+འི་+ཕྱིར།] {[ཤེས་
རབ་+གྱི་+པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་] < ལ་} {[བརྟེན་+ཅིང་+གནས་] + ཏེ།} སེམས་ < ལ་ {[སྐྱིབ་པ་+མེད་+ཅིང་
སྐྱག་པ་+མེད་] + དེ།} [ཕྱིན་ཅི་ལོག་+ལས་] {[ཤིན་+ཏུ་+འདས་] + ཅས།} {[ལྷ་འཇག་+ལས་+འདས་པ་]
+འི་+[མཐར་ཕྱིན་]} + ཏོ། [དུས་གསུམ་+དུ་] {[རྣམ་པར་བཞུགས་པ་]+འི་+[སངས་རྒྱས་+ཐམས་ཅད་] +
ཡང་} {[ཤེས་རབ་གྱི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་]+[འདི་+ལ་] + བརྟེན་} + ཅས། {[ལྷ་ན་མེད་པ་]+[ཡང་དག་པ་+ར་
+རྫོགས་པ་+འི་+བྱང་རྒྱུ་+ཏུ་]} [མངོན་པ་+ར་+རྫོགས་པ་+ར་+སངས་རྒྱས་] + སོ།

ལྷ་འཕྲིན་གྱི་ Sāradvatīputra དེ་ལྟ་བུ་ན་ c'est pourquoi | རྒྱུ་རྒྱུ་སེམས་དཔལ་རྣམས་ les bodhisattvas| ཐོབ་པ་མེད་པ་
 pas d'obtention དེ་ gén. རྱིན་ du fait, parce que | ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ vertu de sagesse
 transcendante ལ་ en, vers བརྟེན་ s'en remettre ཅིང་ et གནས་ demeurer ཏེ connecteur (indique une
 suite) | སེམས་ལ་ en l'esprit སློབ་པ་མེད་ pas de voiles ཅིང་ marque du gérondif སྐྱག་པ་མེད་ pas de peur དེ
connecteur | རྱིན་ཅི་ལོག་ erroné, contraire ལས་ à partir de, comparé à ཤེས་ཏུ་ vraiment འདས་ au-delà
 ཅས་ ce faisant | རླུང་ལས་འདས་པ་ nirvāṇa དེ་ gén. མཐར་ཕྱིན་ parachever ཏོ། དུས་གསུམ་ཏུ་ en les trois temps
 རྣམ་པར་བཞུགས་པ་ parfaitement demeurent དེ་ gén. སངས་རྒྱལ་ཐམས་ཅད་ tous les bouddhas གང་ aussi ཤེས་རབ་
 ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ vertu de sagesse transcendante འདི་ལ་ à l'égard de celle-ci བརྟེན་ s'en remettre ཅས་
ablatif | ལྷ་མེད་པ་ insurpassable ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ éveil parfait et total ཏུ་ gén. མཛོན་པར་
 manifestement རྫོགས་པར་སངས་རྒྱལ་ totalement et complètement éveillé སོ་ part. finale |

དེ་ལྟ་བུ་ན་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པའི་སྲགས། རིག་པ་ཆེན་པོའི་སྲགས། ལྷ་མེད་པའི་སྲགས། མི་
 མཉམ་པ་དང་མཉམ་པའི་སྲགས། སྤྱག་བསྐྱེད་ཐམས་ཅད་རབ་ཏུ་ཤི་བར་བྱེད་པའི་སྲགས། མི་རླུན་པས་ན་
 བདེན་པར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པའི་སྲགས་སྐྱས་པ། ཉུ་གླ། ལོ་ག་ཏེ་ག་ཏེ་སྐྱ་ར་
 ག་ཏེ་སྐྱ་ར་སྐྱ་ག་ཏེ་རྩོ་རྩོ་སྐྱ་སྐྱ།

[དེ་ལྟ་བུ་ན་] [ཤེས་རབ་+ཀྱི་+ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་+འི་+སྲགས།] [རིག་པ་ཆེན་པོའི་+སྲགས།] [ལྷ་མེད་
 པ་+འི་+སྲགས།] {[མི་+མཉམ་པ་] དང་ [མཉམ་པ་+འི་+སྲགས།]} [སྤྱག་བསྐྱེད་ཐམས་ཅད་] {[རབ་ཏུ་] [ཤི་
 བར་བྱེད་པ་+འི་+སྲགས།]} [མི་རླུན་པས་+ན་] [བདེན་པར་ཤེས་པར་བྱ་] སྟེ། [ཤེས་རབ་+ཀྱི་+ཕ་རོལ་ཏུ་
 བྱིན་པ་+འི་+སྲགས།] སྐྱས་པ། ཉུ་གླ། ལོ་ག་ཏེ་ག་ཏེ་སྐྱ་ར་ག་ཏེ་སྐྱ་ར་སྐྱ་ག་ཏེ་རྩོ་རྩོ་སྐྱ་སྐྱ།

དེ་ལྟ་བུ་ན་ c'est pourquoi ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ vertu de sagesse transcendante དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra|
 རིག་པ་ཆེན་པོ་ grande connaissance དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra| ལྷ་མེད་པ་ insurpassable དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra|
 མི་མཉམ་པ་ inégalé དང་ et མཉམ་པ་ égal དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra| སྤྱག་བསྐྱེད་ཐམས་ཅད་ toutes les souffrances རབ་
 ཏུ་ parfaitement ཤི་བར་བྱེད་པ་ faire pacifier (syntagme verbal mixte) དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra| མི་རླུན་པས་ན་
 parce qu'il n'est pas faux བདེན་པར་ en vérité ཤེས་པར་བྱ་ faire savoir/connaître (syntagme verbal
 mixte) སྟེ་ connecteur | ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ vertu de sagesse transcendante དེ་ gén. སྐྱགས་ mantra
 སྐྱས་པ་ énoncé:། ཉུ་གླ། ལོ་ག་ཏེ་ག་ཏེ་སྐྱ་ར་ག་ཏེ་སྐྱ་ར་སྐྱ་ག་ཏེ་རྩོ་རྩོ་སྐྱ་སྐྱ། tadyathā gate gate pāragate pārasaṃgate
 bodhi svāhā

ལྷ་འཕྲིན་གྱི། རྒྱུ་རྒྱུ་སེམས་དཔལ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོས་དེ་ལྟ་བུ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་བྱིན་པ་ཟབ་མོ་ལ་
 བསྐྱབ་པར་བྱའོ། དེ་ནས་བཙུག་ལུ་འདས་ཏིང་ལེ་འཛིན་དེ་ལས་བཞེངས་ཏེ། རྒྱུ་རྒྱུ་སེམས་དཔལ་སེམས་
 དཔལ་ཆེན་པོ་འཕགས་པ་སྐྱུན་རས་གཟིགས་དབང་སྤྱག་ལ་ལེགས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་བྱིན་ཏེ། ལེགས་སོ་ལེགས་སོ་
 རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་དེ་བཞེན་ལོ། དེ་དེ་བཞེན་ཏེ། རི་ལྷར་ཁྱོད་ཀྱིས་བསྐྱབ་པ་བཞེན་དུ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་

1 Ici se termine la version courte du Sūtra du cœur.

ཕྱིན་པ་ཐབ་མོ་ལ་སྐྱད་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱང་རྗེས་སུ་ཡི་རང་ངོ་། བཙམ་ལྡན་འདས་
གྱིས་དེ་སྐད་ཅེས་བཀའ་སྩལ་ནས། ཚེ་དང་ལྡན་པ་ལྟ་རྒྱུ་ཉིད་བྱ་དང་། བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་སྐྱོན་རས་
གཟིགས་དབང་སྐྱུག་དང་། ཐམས་ཅད་དང་ལྡན་པའི་འཁོར་དེ་དག་དང་། ལྷ་དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་
དང་། རྗེ་ཟར་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ཡི་རངས་ཏེ། བཙམ་ལྡན་འདས་གྱིས་གསུངས་པ་ལ་མངོན་པར་བསྟོན་
དོ། ། ཅི་འགྲུབ་འདོན། ཉུང་སྒྲ། ཨོ་ག་ཏེ་ག་ཏེ་སྤར་ག་ཏེ་སྤར་སྤོག་ཏེ་ལྷོ་ལྷོ་སྤྱོད་སྤྱོད།

Les particules

Voici quelques-unes des particules que nous avons jusque là. Ces explications résumées sont largement inspirées du Clair Miroir.

La particule génitive སྐྱི

Le sixième cas (classique), le génitif འབྲེལ་སྐྱི, est indiqué par un morphème ayant cinq variantes combinatoires : སྐྱི་སྐྱི་སྐྱི་འི་འི་. Ces variantes dépendent du graphème final de la syllabe précédente. La combinatoire est la suivante :

1. Après ད་བ་ས་ = སྐྱི་
2. Après ཅ་མ་ར་ལ་ = སྐྱི་
3. Après ག་ང་ = སྐྱི་
4. Après le graphème འ་ et lorsqu'il n'y a pas de graphème après la consonne susceptible de porter la voyelle, (ou encore pour respecter la métrique) = on ajoute la syllabe འི་ ou l'on met le འི་.

La particule génitive-relative སྐྱི་ a deux fonctions (l'une casuelle et l'autre non-casuelle) :

- Elle relie le déterminant et le déterminé.
- Elle marque l'adversatif qui introduit une opposition entre deux propositions.

A. La marque du déterminant སྐྱི་. La marque GI après un substantif, un syntagme ou un syntème, indique uniquement et de façon manifeste le lien entre un déterminant et un déterminé, que ceux-ci soient des noms, des syntagmes nominaux ou verbaux. Elle ne montre en aucune façon le déroulement d'un procès ou d'une action.

1. La relation de possession
2. La relation d'appartenance
3. La relation entre le lieu et l'objet qui s'y trouve
4. La relation qualitative: qualifié / qualifiant
5. La relation entre un déterminant et un déterminé dont la nature (sémantique) est identique.

Il y a encore beaucoup de types de relation, mais de toute façon, quelle que soit la nature de la relation, celle-ci ne dépasse jamais le cadre de la relation entre déterminant et déterminé.

B. La particule adversative. Traductions : “Mais, tandis que, etc.” Les cinq variantes du génitif-relatif སྐྱི་ peuvent servir aussi comme particules non casuelles. Dans ce cas, la particule est placée après un verbe, à la fin d'une proposition subordonnée, et introduit alors une opposition avec la proposition qui suit.

L'oblique, le datif-locatif ལ་དོན་གྱི་རྒྱ་

Il y a sept variantes (combinatoires) pour cette marque ལྷ་ར་ཅུ་དྲུ་ན་ལ་ཏུ་.

Le morphème ལ་ et les autres variantes forment cc qui est appelé: "les sept particules ayant le sens de ལ་ : ལ་དོན་གྱི་རྒྱ་. [Nous l'appellerons la marque oblique]. Parmi ces sept variantes (allomorphes) deux seulement, ལ་ et ར་, sont des variantes libres, Les cinq autres dépendent de la dernière lettre de la syllabe précédente.

1. Après ས་ = ལྷ་
2. Après ལ་ et བ་ = ཏུ་
3. Après ར་ / ར་ / ལ་ = ཏུ་
4. Après ང་ / ཏ་ / ར་ / ས་ / ར་ / ལ་ = ཏུ་
5. Après འ་ ou lorsqu'il n'y a pas de lettre finale (à la suite de la voyelle) = ར་ et dans le cas où la métrique le demande = ཅུ་.

La marque oblique ayant de nombreuses fonctions. Globalement elle indique :
L'incidence, le lieu ou la direction de l'action.

D'après les commentaires traditionnels, la marque oblique est divisée en trois cas selon le modèle sanskrit :

1. 2ème cas: ལས་སྤྱ་བྱ་བ་
2. 4ème cas: དགོས་ཆེད་
3. 7ème cas: གནས་གཞི་ལ་འཇུག་པ་

En règle générale, la marque oblique indique dans le cas du ལས་སྤྱ་བྱ་བ་ : le point d'incidence, (l'objet indirect marqué) de l'action.

ནས་ / ལས་ L'ablatif འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་

ནས་ / ལས་ L'ablatif montrant la source ou la provenance est indiqué par deux marques invariables ར་ et ལས་. On peut employer les marques ར་ ou ལས་ pour indiquer en général l'origine ou la provenance d'un objet འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་.

- 1) ར་ marque les constructions superlatives. “བྱའི་རང་ནས་མ་གྱུ་གཟུགས་མཛེས་” Le paon est le plus beau des oiseaux.”
- 2) ལས་ marque les constructions comparatives. La marque ལས་ est ici en fonction de comparatif (ནས་ n'est pas employé). La marque ལས་ se place après l'objet comparé et précède l'objet comparant. “ལྷ་ལྷ་ལས་མ་གྱུ་གཟུགས་མཛེས་” Le paon a une plus belle apparence que la grue.”
- 3) La marque ར་ indiquant une délimitation. Cette fonction sert à délimiter les bornes d'un objet ou d'un intervalle sans expliciter l'intermédiaire. ར་ fixe la borne inférieure et བར་ fixe la borne supérieure (ལས་ est dans ce cas impossible).

- 4) La marque ཅས་ indiquant l'agent. Cette fonction particulière de l'ablatif est tout à fait semblable à l'ergatif. Elle n'est mentionnée dans aucune grammaire. Cependant, on la trouve dans les textes anciens, aussi bien que dans beaucoup d'écrits (jusqu'à nos jours). Nous estimons qu'il faut reconnaître cette fonction assez fréquente de la marque ཅས་.
- 5) La marque ཅས་ indiquant un circonstant de manière. La marque ཅས་ est associée à d'autres post-positions formant ainsi des syntèmes qui introduisent des circonstanciels de manière. “སློབ་ཅས་ à la manière, de façon à”.
- 6) La particule ཅས་ indiquant un rapport d'antériorité est postposée à un verbe au passé. La particule indique l'antériorité de la proposition subordonnée (marquée par ཅས་) par rapport à la principale.
- 7) Lorsque deux propositions s'opposent sémantiquement, on peut introduire la seconde proposition en plaçant ལས་ à la fin de la première. L'emploi de ལས་ dans cette fonction est à peu près semblable à la postposition མ་གཏོགས་ utilisée dans la langue parlée et à la particule གི་ dans la langue écrite.
Traductions: "à part, sauf, excepté, mais, rien que, seulement, ne ... que".
- 8) La particule ལས་ en fonction de connecteur temporel. Semblable à celle des suffixes verbaux བས་ན་ / ཞིང་ / སྐབས་སུ་ de la langue écrite. Traductions: "alors que, lorsque, puis, ensuite, et ... " Cette fonction n'est mentionnée nulle part dans les grammaires, elle est considérée comme étant semblable à l'ablatif. Cependant dans de nombreux textes elle est un des connecteurs temporels préférés.

Les particules du type ཞིང་

ཞིང་ / ཅིང་ / ཤིང་ Voilà une particule morphologiquement variable ཞིང་ / ཅིང་ / ཤིང་.

La particule ཞིང་ coordonne en général les syntagmes nominaux, adjectivaux et verbaux. Lorsqu'on examine en détail, il y a trois cas:

- Convergence sémantique,
- Connecteur temporel (simultanéité),
- Connecteur adjonctif.

La particule ཅི་

La particule ཅི་ a été abondamment utilisée par le passé et l'est encore actuellement. Contrairement aux cas et aux particules, elle ne sert pas à coordonner les mots (ni à indiquer une fonction casuelle), D'après la grammaire ལྗོན་དབང་ la particule ཅི་ sert soit à isoler, soit à souligner. (Elle aurait donc essentiellement deux significations). Mais il semble, en fait, que l'on puisse distinguer trois fonctions assez différentes les unes des autres.

- I. Le thématiseur. Traduction : “Quant à”. Cependant dans la plupart des cas il s'avère inutile de le traduire.

2. La marque de l'emphase. Traductions : "même", ou : répétition du pronom "rDo rje, lui-même".
3. La fonction métrique. Dans les chants et la poésie, lorsqu'il manque un pied, il est permis, pour compléter le vers, d'employer la particule ཅི་. C'est un recours très fréquemment utilisé, même de nos jours, La particule ཅི་ est déjà présente dans les poésies les plus anciennes au mètre dactylique, comme dans les manuscrits de Dunhuang, où elle occupe souvent la troisième place dans un vers de six syllabes, Plus tard sa position devient variable, (par ex. : 3ème syllabe sur 7, ou 7ème syllabe sur 7).

Le connecteur ཞེ་

ལྷག་བཅས་ lit. : particule indiquant un reste.

I. MORPHOLOGIE

Cette particule a trois variantes combinatoires :

Si la dernière lettre du mot précédent est ར་ལ་མ་ ou bien s'il s'agit d'un ད་ (ད་དྲག་) surajouté (dans la graphie archaïque) on emploie seulement la variante ཅི་ ; après la dernière lettre -ད་ on emploie ཅེ་ ; et enfin après les cinq lettres finales ག་ང་བ་མ་འ་ ainsi qu'après la racine lorsqu'elle apparaît sans lettre finale, on aura la variante ཅེ་.

II. SYNTAXE ET SEMANTIQUE

Lorsque le sens d'une proposition pour être complet dépend d'une seconde proposition, la particule ཞེ་ sert à montrer que celle-ci va immédiatement suivre, Ce connecteur est appelé ལྷག་བཅས་ཀྱི་སྐྱོད་ (particule indiquant un reste). On peut mettre en évidence quatre fonctions différentes:

- Connecteur temporel མཚམས་སྐྱོད་ལྷག་བཅས་ (lit. : coordonne le reste).
- Connecteur explicatif དམ་བཅའ་ལྷག་བཅས་ (lit. : "promesse" d'expliciter ce qui précède grâce à ce qui suit).
- Connecteur adjonctif བཞུག་འདྲེན་ལྷག་བཅས་ (lit. : "introduit un reste, une suite dont le sens est différent de ce qui précède).
- Connecteur adversatif (cette catégorie est introduite pour la première fois par Kesang Gyurmé རྒྱ་ཚིག་འགལ་བ་ (lit.: contredit la proposition suivante).

La particule ཅི་

Elle introduit les propositions conditionnelles ou hypothétiques.

La marque du pluriel རྣམས་

Cette marque du pluriel est placée à la fin d'un mot ou groupe de mots.

La particule finale འོ་

La particule finale འོ་ et ses variantes གོང་དོན་བོམ་འོ་རྩོམ་ཏོ་ marquent la fin d'une proposition. C'est un bon indicateur pour savoir que nous arrivons à la fin d'un paragraphe ou d'une phrase.

La particule དང་

La particule དང་ a essentiellement quatre fonctions :

1. celle de connecteur (adjonctif)
2. de préposition verbale
3. de marqueur optatif et enfin
4. de connecteur temporel.

Les cinq fonctions mentionnées dans les Trente slokas : assembleur, séparateur, particule causale, temporelle et optatif, ne nous semblent pas être pertinentes. Il n'est donc pas utile de suivre l'analyse traditionnelle à la lettre.

ཕྱིར་ « afin que », « puisque »

ཕྱིར་ permet de dire « afin que », « puisque », « pour cette raison ».

La particule causale ཕྱིར་ précédée d'un verbe nominalisé par ས་ semblable aux locutions དབང་གིས་ et རྒྱུ་ཕྱིས་ indique la cause. En langue parlée, elle correspond à ཙང་.

La structure est : V (verbe au passé) + ས་ + GEN + ཕྱིར་.

Le connecteur ཡང་

particule ornementale de convergence sémantique.

Cette particule a trois variantes combinatoires: ཡང་ / ཡང་ / འང་

Après ག་ད་ས་ས་ = ཡང་

Après ང་ན་མ་ར་ལ་ = ཡང་

Après འ་ ou lorsqu'il n'y a pas de lettre finale (à la suite de la voyelle) = འང་

et, pour équilibrer la métrique = ཡང་

La "particule ornementale de convergence sémantique" a trois fonctions:

- **Intensif** : “Vraiment, très”. La particule placée entre deux adjectifs ou deux verbes sert à les rassembler. Elle a pour rôle d'embellir la proposition et est appelée généralement "ornement de mots à sens convergent".

- **Adversatif** : “Mais, cependant, même si”. Elle indique une opposition entre deux propositions, en visant principalement la seconde. Celle-ci est introduite par la particule adversative.

- **Additif**: “aussi, plus, encore, même si...”. L'additif peut apparaître après n'importe quel syntagme nominal ou n'importe quel cas. Grâce à cette particule, il n'est pas nécessaire de préciser les éléments énoncés précédemment car elle indique naturellement l'ellipse.